

Við þurfum að tala um nýsnahagkerfið

Neytendasamtökin – *styrkur í krafti fjöldans*

- Frjáls félagasamtök stofnuð 1953 – líklega þriðju elstu í heimi
  - Standa vörð um og efla réttindi neytenda
  - 8.200 félagsmenn (44. hver Íslendingur)
  - <https://ns.is/skra>
  - Einu neytendasamtökin á Norðurlöndum sem ekki njóta beins ríkisstuðning
- Sjálfstæð og óháð einstaklingum, félögum, fyrirtækjum, samtökum, stjórn málaflökkum og opinberum aðilum
- Níu grunnkröfur neytenda: <https://ns.is/stefna>

Neytendasamtökin – *grunnkröfur neytenda*

1. Réttur til öryggis
  2. Réttur til upplýsinga
  3. Réttur til að velja
  4. Réttur til áheyrnar
  5. Réttur til að fá grunnþörfum mætt
  6. Réttur til úrlausnar
  7. Réttur til neytendafræðslu
  8. Réttur til heilbrigðs umhverfis
  9. Réttur til stafrænnar neytendaverndar
- JFK 1962
- Sp 1999
- NS (ofl.) 2019
-
- ```
graph LR; JFK1962 --- 1; JFK1962 --- 2; JFK1962 --- 3; JFK1962 --- 4; Sp1999 --- 5; Sp1999 --- 6; Sp1999 --- 7; Sp1999 --- 8; NS2019 --- 9;
```

# Stafræn réttindi

- Helmingur jarðarbúar nota netið á hverjum degi
  - Þriðjungur mannkyns notar þjónustu Meta Platforms (Facebook, WhatsApp, Messenger) á hverjum degi
  - Um 90% af leitum fara í gegnum Alphabet Inc (Google)
- En öll vitum við til hvers netið er í raun
- Það eru 5.320.000.000 kattamyndbönd á netinu

VOTE  
MEOW



# Njósna hagkerfið

- Söfnun og hagnýting persónuupplýsinga
- Samantekin gefa gögnin flókna mynd af okkur
  - Daglegt líf, leyndar þrjár og viðkvæmustu augnablikin
- Þvottavélar með persónuverndarstefnu
- Enginn ókeypis hádegisverður!
  - Þú ert söluvaran
  - Upplýst samþykki er ómögulegt

# Hvað veistu um mig?

aldur, kyn, menntun, skólaganga, kynhneigð, staðsetning, ferðalög, áhugamál, starfsferill, partýin sem við höldum, partýin sem við förum í, sambandsstaða, líkamleg og andleg heilsa, IP talan okkar allt sem við höfum leitað að, allt sem við höfum skoðað, þær vefsíður sem við heimsækjum, hvaða efni við skoðum á þeim, ferill bendilsins á tölvunni, á hvað við smellum, hvar við stöldrum við og hversu lengi, hvað og hvernig við skrifum á lyklaborðið, færslur á samfélagsmiðlum, skilaboð, tölvupóstsamskipti, fyrirspurnir í leitarvélum, ver slun, nákvæm notkun forrita í sínum og tölvum ...og svo framvegis.

# Hvað veistu um mig?

- Google: 5,5 GB af upplýsingum
  - jafngildir u.þ.b. 3 milljónum blaðsíðna
- Facebook: 600 MB
  - jafngildir um 400 þúsundum blaðsíðna
- 1700 doktorsritgerðir
- Gagnamiðlarar samþætta gögnin og selja hæstbjóðanda



# Stjórnleysi njósnahagkerfisins

- Norska skýrslan „Out of control“
  - Vald
  - Mismunun
  - Upplýsingaóreiða
  - Aðför að samkeppni
  - Öryggisógn
  - Ótal persónuverndarbrot
- „Viðskiptalíkan Google og Facebook ógna mannréttindum“
  - Amnesty International

# Hvað er verið að gera?

- Norsku neytendasamtökin
  - Málsóknir Google, Grindr, Runkeeper ofl.
- Sameiginlegt ákall mannréttinda- og neytendasamtaka í
  - Stjórnvöld verða að banna njósnir á netinu
- Einstaklingar geta fengið upplýsingar um varnir á [ns.is/kettir](https://ns.is/kettir)
- Fyrirtæki verða að mynda eða endurskoða stefnu um þátttöku sína í njósnahagkerfinu

# Við þurfum að tala meira um njósnahagkerfið

- Data Brokers: Last Week Tonight with John Oliver
  - <https://youtu.be/wqn3gR1WTcA>
- Neytendasamtökin
  - <https://ns.is/kettir>
  - <https://banspying.org/> á ensku
- Amnesty International
  - <https://www.amnesty.org/en/documents/pol30/1404/2019/en/>
- Norsku neytendasamtökin
  - <https://www.forbrukerradet.no/out-of-control/>
- BEUC (Evrópsku neytendasamtökin)
  - #StopCommercialSurveillance
- None of your business:
  - <https://noyb.eu>